

RESSENYES

Rius, Mercè (2018)

Matèria: El grau zero de la filosofia

Premi d'Assaig Càtedra Blasco

València: Publicacions de la Universitat de València. Assaig, 49, 259 p.

ISBN 978-84-9134-237-3

No és fàcil parlar o escriure sobre el llibre *Matèria: El grau zero de la filosofia*. Per això, més que una ressenya pròpiament dita, aquestes ratlles volen ser una invitació a la lectura d'aquesta obra. Llegir els llibres de la professora i col·lega Mercè Rius és sempre un goig. Són textos molt pensats, ben escrits, intel·ligents, empeltats de la millor tradició filosòfica. És d'agrair que, en una època poc propícia per a l'assaig, quan molts professors de filosofia s'han passat a uns altres gèneres, Mercè Rius continuï escrivint llibres com ara, simplement per esmentar-ne els darrers, *El pont de la Girada: Reflexions vora mar* (2010), *Quatre assaigs sur Sartre* (2010), *D'Ors, filòsofo* (2014) o *Contra filòsofos: O, ¿en qué se diferencia una mujer de un gato?* (2014). O com el que ara presentem: *Matèria: El grau zero de la filosofia*, que va guanyar el meritori Premi d'Assaig Càtedra Blasco (2017) de la Universitat de València.

El títol ens fa pensar inevitablement en *Le degré zéro de l'écriture*, el llibre de Roland Barthes publicat l'any 1953. Si Barthes, en aquesta obra, proposa un grau zero de l'escriptura, és a dir, «una escriptura blanca, lliure de tota servitud

a un ordre marcat del llenguatge» (citat i traduït per Rius, p. 206), en el llibre que ressenyem, l'autora (p. 13):

[...] convida a reflexionar sobre allò de què se'n diu matèria, atès que els pensadors de les diverses èpoques s'han limitat a pronunciar aquest nom en va, utilitzant-lo i prou en els corresponents discursos, a la manera de la casella buida —«el grau zero de la filosofia»— imprescindible per donar joc o espai on moure's a les fitxes del tauler, això és, per al desplegament del *lógos*.

Ja de bon començament Rius ens adverteix que no podem saber del cert què és la matèria (p. 12). Efectivament, més endavant l'autora afirma que la matèria és aconceptual (p. 122) i que «posa límits a la limitació formal» (p. 167). La matèria, i aquesta podria ser la tesi o una de les tesis del llibre, «és allò que fa real la realitat» (p. 166). I, en una mena de conclusió, ja cap al final del llibre, hi llegim (p. 252):

La matèria no ve d'enlloc. Ni les possibilitats originàries ni les finalitats últimes no fan per a ella. Hi és, senzillament. Res

no demana. Res no vol: ni tan sols a si mateixa. És l'alteritat en la singularitat de l'existència. Singularitat i/o alteritat reposen en la indeterminació.

I encara, per acabar (p. 253), tot calcant el començament de l'Evangeli de Joan:

Al començament, existia la matèria. Totes les coses han vingut a l'existència per mitjà d'ella, i ni una de sola de les que ha vingut a l'existència no hi ha vingut sense ella.

L'autora desplega el seu pensament sobre la matèria en diàleg amb tota la tradició filosòfica, des d'Heràclit fins a Russell, Adorno, Benjamin, Sartre o Deleuze, passant per Aristòtil, Sant Agustí, Rochefoucauld, Kant, Hegel, Marx (i els «materialismes») i Bergson. I sobretot per Nietzsche. El llibre està estructurat en setze capítols intitolats amb enginyoses frases extretes de (o inspirades en) l'obra d'algun filòsof. Així, per exemple, el títol del primer capítol fa: «L'ó és una nena que juga a les bales» (Heràclit), el quart: «No es pot tocar l'arc de Sant Martí» (Russell) i el darrer: «Noli me tangere» (Evangeli de Joan).

Al començament diem que el llibre està ben escrit: amb un lèxic genuí, precís, ric, culte; amb una sintaxi austera,

clara, impecable, brillant; amb un estil suggestiu, al·legòric, quasi aforístic, penetrant, i amb una tècnica impressionista (afirma i suggereix, mostra i amaga). Tot plegat exigeix del lector una actitud intel·ligent i sobretot que sàpiga «situar-se'n» a la justa «distància». Si el llegeix de massa a prop, ho veurà tot borrós; si és massa lluny, desfigurat.

Per acabar, dues consideracions que m'he fet a mi mateix tot llegint l'obra. Primera: em semblen molt interessants les reflexions sobre el llenguatge, la representació, el «Mirror Matter» (amb referències a l'Alícia de Carroll incloses), però hi he trobat a faltar Hans Georg Gadamer, sobretot la tercera part (c. 12-14) de *Wahrheit und Methode*. Crec que n'hauria resultat enriquit el tractament de la dialèctica entre matèria i logos. Segona: Mercè Rius afirma que «els teòlegs han escrit que Déu no seria Déu sense la humanitat» (p. 249). Efectivament, el Déu cristià és el Logos (Evangeli de Joan I,1) que «s'ha fet carn» (I,14). El cristianisme (encara que històricament no s'ho ha acabat de creure) és la religió de la carn, del cos, de la matèria; el Déu cristià és «el Senyor de la matèria» (p. 249-250).

Només em resta felicitar-ne l'autora i desitjar una bona lectura al possible lector!

Jaume Mensa i Valls

Universitat Autònoma de Barcelona

<https://doi.org/10.5565/rev/enrahonar.1248>

HARRIS, Sam (2013)

Lying

Estatos Units: Four Elephants Press, 105 p.

ISBN 978-1940051000

És incorrecte mentir?

Advertència: aquest llibre et pot canviar la vida, igual com el curs *The Ethical Analyst* va canviar la del seu autor. Aquest

curs de la Universitat de Stanford se centrava a explorar una sola qüestió: «És incorrecte mentir?». Uns quants anys